

Milénium vrací úder

Host | 10. 2. 2010 | rubrika: Recenze | strana: 81 | autor: Karolína Stehlíková

Druhý díl trilogie nedávno vyšlé hvězdy švédské kriminalistické literatury, zesnulého Stiega Larssona, jen potvrzuje, že tento autor vytvořil ve svém žánru dílo silně přesahující průměr. Stejně jako první díl se zápleтка druhého dílu točí kolem násilí na ženách. Jestliže v první části trilogie šlo o zruďné násilí páchané jednotlivcem (továrník Wanger zatahoval do své mučírny zoufalé existence, o nichž věděl, že je nikdo nebude postrádat), zaměřuje se druhý díl na organizovaný obchod s prostitutkami, jehož aktéry jsou v popředí sice poměrně vypočitatelní primitivové, v pozadí se ovšem skrývá velká ryba, jejíž identita je léta státním tajemstvím.

Opět se setkáváme se svéráznou hackerkou Lisbeth Salanderovou, která se ovšem díky Wennerströmovým miliardám ukradeným v prvním dílu začíná opatrně kultivovat (vyndala si z nosu pár skobiček a nechala si zvětšit prsa) a zaťatým novinářem Mikaelem Blomkvistem, který jde po stopě jako buldok. Podle předpokladů je rozbuškou druhého dílu videozáznam, kterým Salanderová drží v šachu svého odporného poručníka Nilse Bjurmana. Bylo jen otázkou času, kdy se jí deprimovaný advokát pokusí zbavit.

Larssonova kniha je pohádka o nespravedlivém světě, ve kterém operují dva spravedliví. Nečekejte ovšem rychlošipáckou selanku, na to jsou hrdinové příliš za hranicemi společenských norem. Salanderové asociálnost představuje zábavný rys její osobnosti, který navíc mírně komplikuje předvídatelnost děje a zároveň vpouští do hry spoustu dalších lidí, kteří jsou queer. Jen se na tu galerii podíváme zblízka. Jako ideální kritérium nám poslouží sexuální identita.

Salanderová je bisexuální, její občasná přítelkyně Miriam Wu pak lesba. V redakci časopisu Milénium pracuje pět lidí, z toho je jeden homosexuál, jedna nymfomanka mající bisexuálně založeného manžela a jeden heterosexuál polygamista. Vzhledem k tomu, že druhý díl se týká obchodu se ženami, potkáváme mnoho dalších osob, s jejichž sexuálními preferencemi se to má všelijak. Plejáda to ovšem není samoučelná. Čtyřem z výše zmíněných postav se dostává důkladných charakteristik a z hlediska děje je mnohem důležitější jejich morální konzistence než to, co dělají v posteli. Larsson je v tomto směru ukázkově tolerantní. Za hlupáky jsou tady ti, kteří operují ve stereotypních kategoriích, ať už jsou to nepersonalizovaná média, která vykreslí obraz Salanderové coby psychopatické lesbické satanistky do nejabsurdnějších podrobností, nebo šovinistický vyšetřovatel Faste, jehož rozhovor s příslušnicí hudební skupiny Evil Fingers vám vžene slzy do očí, protože místo dialogu mezi mužem a ženou připomíná výměnu informací mezi dvěma bytostmi z různých solárních systémů. Tato rovina románu je o to zábavnější, uvědomíme-li si, jak prudce kontrastuje s jeho tématem.

Stieg Larsson je realista tělem i duší. Jeho specializací jsou podrobné charakteristiky každé postavy, sahající často až do dětství. V realitě jsou pevně ukotvené i všechny předměty - od technických zařízení označovaných důsledně pomocí značek a typů až po hrníčky s logy švédských politických stran. Provázání s žitou skutečností se děje i přes odkazy na reálné osoby (zavraždění politici Olof Palme a Anne Lindhová). Jak se ukáže ve třetím dílu, tato návaznost na skutečnou politiku má své opodstatnění. Za svou trilogii autor nedávno dostal cenu za přínos v boji proti genderově motivovanému násilí od stejnojmenného institutu působícího při španělském Nejvyšším soudním dvoře. Pregnantní řeč jeho partnerky, povoláním kunsthistoričky, která mimochodem z jeho pozůstalosti neuvidí ani halíř, neboť - jak je ve Skandinávii zvykem - nebyla jeho manželkou, nýbrž dlouholetou přítelkyní (jejich vztah trval třicet let!), zasazuje trilogii do širších souvislostí a potvrzuje, že autor byl feministou přesvědčením, ačkoli jeho doménou (Larsson byl investigativní novinář) byl

pravický extremismus. V roce 2003 pracoval na antologii *Diskuse o zločinech ve jménu cti*, kde doložil, že všechny společnosti založené na mužském autoritativním systému utiskují ženy a že tento útisk má i přes různé podoby a kulturní odlišnosti stále stejný důvod. Dobrá kniha (schválně neříkejme literatura) se pozná podle toho, že kromě vlastního příběhu (chápaného nejen v narativním smyslu) v sobě ukrývá nějaký přesah. Může to být přesah zcela individuální, který ovlivní myšlenkový prostor několika jednotlivců. Může to být také přesah, který díky formální přístupnosti konkrétní knihy zasáhne velké spektrum čtenářů. Přesně takový dopad má Larssonův opus nahlížený z ptačí perspektivy. Budete-li jej číst pozorně, zůstane vám drobný tik. Začnete lidi, které potkáváte v dopravních prostředcích, podvědomě klasifikovat podle nových kritérií - toto je potenciální oběť, toto je potenciální útočník. Jak říká Lisbeth Salanderová: „Neexistují žádní nevinní. Existují však různé stupně odpovědnosti.“ To platí nejen pro samotné násilníky, ale především pro ty, kteří nad bezprávím z různých důvodů zavírají oči.